

Bezárul – megnyílik

Borza Teréz porcelánművész kiállítása a Vigadó Galériában

Borza Teréz:
Jézus 7. szava
a kereszten: „Atyám,
kezedbe ajánlom
elkemet” (Lk 23,46) /
Teréz Borza:
The 7th Word of Jesus
on the Cross: ‘Father,
into your hands
I commit my spirit’
(Lk 23:46)

[2017] rétegelt,
mintázott, öntött
porcelán, 1280 °C,
58x40 cm;
öreg fakereszt,
magasság: 2,5 m;
régi kovácsoltvas szeg
/ layered, patterned,
moulded porcelain,
1280 °C, 58x40 cm;
old wooden cross,
height: 2,5 m;
old wrought iron nail

Fotó: Borza Teréz

■ A régi Vigadó Galériában 1996-ban rendezett *Tavasziünnep*, majd a 2003-ban ugyanitt közönség elé tárt *Újjászületés* című tematikus tárlatot követően ismét egy tartalmilag szorosan összekapcsolódó művekből felfűződő, koncepciózusan felépített együttessel jelentkezett Borza Teréz porcelánművész 2017 tavaszán az immár megújult Pesti Vigadó újonnan kialakított alagsori kiállítótermében. Az 1991 és 2017 között született, a húsvéti misztériumhoz kapcsolódó szakrális munkák sorozata a művész rendkívül aktív munkásságának csupán egyik alkotóterületét repre-

zentálja. Borza Teréz a 2010-es években három monumentális, köztéri alkotást is megvalósított: a budapesti Gesztenyés kertben a *Hajnal/Fény* című, Kontur András szobrászművésszel közösen kivitelezett carrarai márvány szobra 2012-ben, a *Mag* című mészakő szobrája az ELTE épületei melletti Egyetemisták parkjában 2014-ben, míg a gránitból faragott *'56-os emlékműve* a soproni Széchenyi téren 2016-ban lelt végleges otthonra. A nagy, súlyos anyagokból és tömbökből komponált munkák mellett a kiállításokon bemutatott porcelán kisplasztikák természetesen egé-

szen más, egy sokkal érzékenyebb, bensőségebb művészi világ dimenzióit nyitják meg a befogadók előtt, és ez fokozottan érvényes volt a *Húsvét titka* című, a kiállítóterem szabálytalan, máskor művekkel nehezen belakható tereibe, zegzugos benyílóiba illesztett, mintegy a teljes galériát berendező és átható, stációszerű elrendezésben felsorakoztatott szakrális kompozíciókból szervezett, egységessé avatott instal-

láció műveire. Mint a tárlat alcíme is tanúsította és sugallta – *Utolsó vacsorától a feltámadásig* –, a kiállítás műegyütteseit szemlélve-befogadva a krisztusi dráma húsvéti eseménytörténetének egy-egy kompozícióba, néhány jól ismert, vagy egyéni arculatúvá alakított, új szemlélettel interpretált motívumba sűrített, szimbolikus jelentőségűvé emelkedett állomásait élhettük át és ezek lényegi üzeneteit értelmezhattük. A szakrá-

Borza Teréz: A szeretet fényei – mennek a tanítványok az Utolsó vacsora asztala felé. Installáció a Húsvét titka – Utolsó vacsorától a feltámadásig című kiállításon / Teréz Borza: Light of Love – the Disciples Going toward the Table of the Last Supper. Installation at the exhibition The Secrets of Easter – From the Last Supper to Resurrection

11 „fénytel telt porcelán”: 2014, rétegelt, mintázott, öntött porcelán, magasság egyenként kb. 13 cm; 1 „fénytelen-száraz szívű”: merített papír; kiállítási fotó: Vigadó Galéria, Budapest, 2017 / 11 ‘porcelains full of light’: 2014, layered, patterned, moulded porcelain, height c. 13 cm each; 1 ‘of dry heart without light’: mould-made paper; exhibition photo: Vigadó Gallery, Budapest, 2017

Vegyétek és egyétek ...
Igyatok ebből mindnyájan
IMI 26, 26-27/

Fotó: Borza Teréz

**Borza Teréz: Utolsó vacsora asztala a Húsvét titka – Utolsó vacsorától a feltámadásig című kiállításon /
Teréz Borza: The Table of the Last Supper at the exhibition The Secrets of Easter – From the Last Supper to Resurrection**

balról jobbra: Újjászületés (kenyér és oltáriszentség jelképe – átváltoztatás): 2008, rétegelt, mintázott, öntött porcelán, 1280 °C, 19x39x13 cm;
Nagycsütörtök-kereszt: 2002, rogyasztott üveg, mintázott porcelán, 41x20x12 cm; Első korongozott vízeskancsó: 1971, magasság: 18 cm; Hal-
jeles kehely: 2000, rétegelt, mintázott, öntött porcelán, 1280 °C, magasság: 16 cm; kiállítási fotó: Vigadó Galéria, Budapest, 2017 / left to right:
Rebirth (Bread and the Symbol of the Eucharist – Transubstantiation): 2008, layered, patterned, moulded porcelain, 1280 °C, 19x39x13 cm;
Holy Thursday Cross: 2002, slumped glass, patterned porcelain, 41x20x12 cm; First Wheeled Water Jug: 1971, height: 18 cm; Chalice with
Fish Symbol: 2000, layered, patterned, moulded porcelain, 1280 °C, height: 16 cm; exhibition photo: Vigadó Gallery, Budapest, 2017

lis munkák az 1980-as évek második fele óta napjainkig kísérik Borza Teréz porcelánszobrászi tevékenységét. Már korábban is számos művén megjelentek a bibliai motívumok: a kereszt-szimbolika, a töviskoronás Krisztus alakja, a különböző szentlélek-jelképek,

a Veronika kendője, vagy már egy nagyon korai alkotáson, a torinói lepel porcelán-interpretációjaként megformált kompozíción a fény által életre keltett Krisztus-arc, de a szakralitástól független alkotásait is mindenkor transzcendens átszellemültség, a belső

Fotó: Borza Teréz

megérzésekre, a lelki rezdülésekre alapozó, az isteni természet inspirációiból építkező plasztikai szemlélet jellemezte.

A Vigadó Galéria néhány régebbi és az új műveket is felvonultató ezen Borza-kiállításán a konkrét formai hivatkozások, a párhuzamok, a finom utalások és

az áttételes gondolattársítások révén jelenhettek meg a bibliai történeteket, jelenségeket és rekvizitumokat idéző elemek és mozzanatok, illetve bontakoztathatták ki a metaforikus szférákban tartalmaikat és mondanóikat az ezeket jelölő és jelentő kompozíciók. Fontos mozzanat, hogy Borza Teréz sohasem illusztrál, és soha nem az ikonográfiai sablonokat ismételteti, hanem mindenkor új kifejezési lehetőségeket, új formai variánsokat keres, egyéni értelmezési utakat nyit meg. Így jelenhetnek meg a magas fokú stilizáció absztrakcióba hajló átírásában a halak mint a csodálatos halászat bibliai történetének felidézői és ugyanakkor mint kereszténység-jelképek is, így tárulhat fel előttünk a kenyér és szaporításának misztériuma, így találkozhatunk az utolsó vacsora asztalának oltárszerűen berendezett tárgyegyüttesével, így hajolhatunk közel a Krisztus-arc lenyomatát őrző Veronika-kendő domborművéhez, így kapnak különös értelmet és a megszokottól eltérő hangsúlyokat a krisztusi igék, ezért állhatunk tehetetlenségre készítetve újra meg újra a keresztre feszítés drámájával szembe, s így érezhetjük át az isteni fény valamilyen nagyon mély, misztikus belső forrásból táplálkozó, sejtelmes sugár-

Fotó: Borza Teréz

**Borza Teréz: A Szív /
Teréz Borza: The Heart**
[2017]

*mintázott porcelán,
43x29 cm; öreg fa,
magasság: 83 cm /
patterned porcelain,
43x29 cm; old wood,
height: 83 cm*

**Borza Teréz:
Feltámadás fénye /
Teréz Borza:
Light of the
Resurrection**
[2016]

*mintázott porcelán,
öreg fa / patterned
porcelain, old wood
[42x35 cm]*

zását. A bemutatott művek között, a túlnyomórészt térbe helyezett, és dinamikusan térbe szervezett alkotások mellett megjelent néhány falra applikált, domborműszerűen megjelenített kompozíció is, de a műveket az anyaghasználat, illetve a technika avatta kétpólusú együttesé. A megmintázott, tisztán porcelánba foglalt, hol kívülről, hagyományos módon megvilágított, máskor a transzparens hátsó vagy belső fény által életre keltett hatásokat kiaknázó plasztikák együttese mellett számos mű esetében anyagkombináció-alkalmazással, illetve különleges matériák, talált tárgyak műbe-illesztésének módszerével élt a művész. Így a hallatlanul tiszta, hófehér, figuratív, illetve tárgyakat idéző, vagy az organikus érzetét hordozó elvont formavariánsok porcelánplasztikai mellett megjelentek kövek, papír- és szövetdarabok vagy -foszlányok, feltűntek növényi organizmusok – mint például a búzakaralász –, és vissza-visszatérően fontos, hol szerves összetevővé avatott, hol ellentétként megjelenő mű-alkotóelemekké vált az üveg és a fa is nagy-nagy texturális és fakturális változatosságot teremtve. De legyen egynemű vagy több elemből szerveződő a kompozíció, mindig lényegi jellemző a könnyedség, a légiesség, a valamifajta eredendő labilitásérzetben

Borza Teréz: „Amikor leszáll rátok a Szentlélek...” (ApCsel 1,8) / Teréz Borza: 'when the Holy Spirit comes on you...' (Acts 1:8)
[1995] rétegelt, mintázott porcelán, 1280 °C /
layered, patterned porcelain, 1280 °C
[35x52x13 cm]

Fotó: Borza Teréz

Fotó: Borza Teréz

Borza Teréz: Mustármag – „ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mustármag, (...) nem lesz nektek semmi sem lehetetlen” (Mt 17,20) / Teréz Borza: Mustard Seed – ‘if you have faith as small as a mustard seed (...). Nothing will be impossible for you’ (Mt 17:20)
[2009] rétegelt, mintázott porcelán, 1280 °C /
layered, patterned porcelain, 1280 °C

összpontosuló, finoman kimunkált, a bizonytalan és a biztos között hezitáló egyensúlyi helyzet, amely a nyilvánvaló mozdulatlanságban virtuális mozgásokat kelt, az elmozdulások lehetőségeit feltételezteti, a mű állandóságát a pillanatnyiség tűnékenységével hatja át.

Borza Teréz évtizedek óta épülő életművének emblematikussá avatott, karakteresen önálló stílusjegyekkel felruházott alkotásai a hajszálvékony, meghajlító, hófehér, fényvel átítatott, hol tükörsima, hol redőzött felületű palástokkal megformált, hol bezáruló, máskor megnyíló, esetenként spirális íveken önmagába forduló, illanékony – feltűnő és eltűnő, átforduló, visszatérő – felületekből alakított testeket szervező kompozíciók. Ha akarom: bontakozó, pompás virág-szirmok, burjánzó-megpöndörődő levelek, önmagukba forduló csigák, titokzatos, a tenger morajlását visszhangzó kagylók, kitérülő szárnyak, de akár lehetnek, lehetnének szomorúan lezáruló sorsok, vagy az élet nagy lehetőségeit feltáró szabad világok is. A művei megalkotásának indítóokait körvonalazó beszélgetésben fogalmazta meg a művész több mint másfél évtizeddel ezelőtt: „Műveimmel – az egyszerű látványon túl – a szépséget, a harmóniát szeretném átadni az embereknek, a természet belső rendjét, szüntelen megújulásból fakadó erejét. [...] A természeti formákat

idéző munkáimban az élet alapvető lényegével, a születéssel, a virágzással, a fejlődéssel, a kibontakozással, az álommal, a belső fényvel, a bezárkózással, az elmúlással foglalkozom, a külső forma összbangjának megteremtésével. Ez a különös transzparens technika – rétegezés, redőzés, vékonyítás – hosszas kísérletek eredménye [...]” (Dvorszky Hedvig: Borza Teréz porcelántervező. *Magyar Iparművészet*, 2000/1, 31.) Ezt az ars poeticát az új, a húsvét misztériuma által ihletett művek keletkezéstörténetét, alkotói szándékait kutatva is érvényesnek ítéltjük, hangsúlyozva és kiemelve a transzcendens mondanódók, a szakrális jelleg és a külső forma harmonikus összbangjának leleményes megteremtését. Légies könnyedség, lágyan meghajló, összezáruló-kinyíló

héjak és palástok, törekenység, áttetszőség, hófehér káprázat, finom egyensúly; kecses kelyhek, hal-testek, fényben tündöklő Krisztus-arcok – Borza Teréz húsvét misztériumát idéző új tematikus porcelánplasztika-együttesében a varázslatos anyag, a bravúros technika, a mély értelmű bibliai hagyomány és a jelenkori művészi üzenet szép egysége öltött különös testeket, és szervezett érzékeny, a keresztény szellemiséggel áthatott tereket.

WEHNER TIBOR
művészettörténész

(Borza Teréz „Húsvét titka” [Utolsó vacsorától a feltámadásig] című kiállítása. Vigadó Galéria, Budapest, 2017. április 1–30.)

Fotó: Borza Teréz

Borza Teréz
Húsvét titka – Utolsó vacsorától a feltámadásig című kiállítása (részlet). Halak (balra) és „Én vagyok az élet kenyere” (Jn 6,35) / Teréz Borza’s exhibition The Secrets of Easter – From the Last Supper to Resurrection (exhibition view). Fish (left) and ‘I am the bread of life’ (Jn 6:35)
[2003–2017; 2016]
porcelán; merített papír búzakaralással, 58x44 cm; kiállítási fotó: Vigadó Galéria, Budapest, 2017 / porcelain; mould-made paper with wheatear, 58x44 cm; exhibition photo: Vigadó Gallery, Budapest, 2017